

TOESPRAAK TER GELEGENHEID VAN HET DERTIGJARIG BESTAAN VAN HET T.P.R.

door G. BAETEMAN

Dames en Heren,

Als oudste in jaren van de leden van de redactieraad van het Tijdschrift voor Privaatrecht — een eigenlijk weinig benijdenswaardige titel — is het voor mij een buitengewone en vreugdevolle eer ook tot U het woord te mogen richten, ter gelegenheid van het einde van het 6^e lustrum van het Tijdschrift.

Het wordt geen academische rede, Dames en Heren, omdat de viering anders is dan de vorige vijf keren: er is geen academische zitting, er is geen colloquium, wel op initiatief van onze directeur M. STORME een ontmoeting van vrienden — de medewerkers — en van de kennissen — de abonnees en dit in een ander kader, deze mooie gebouwen van het Bijlokemuseum, met een prachtige begeleidende culturele manifestatie: het hoogstaand optreden van het Gents Madrigaalkoor o.l.v. Johan DERIJCK.

Het Tijdschrift bestaat dertig jaar. Het eerste nummer van 1994 wordt vandaag 11 maart verzonden precies zoals voor dertig jaar. Professor M. STORME stelde o.m. in het bilan: van een bescheiden opzet — 500 blz. per jaar 1964, is het gegroeid naar 1600 blz. in twee banden vanaf 1986. De inhoud is deze van „het” toonaangevend nederlands-talig juridisch tijdschrift in België en Nederland. T.a.v. de te talrijke juridische tijdschriften met regionale uitstraling, met beperkte doelstellingen en met eigen actieterrein is het T.P.R. een vaste waarde, door zijn hoog wetenschappelijk niveau, door de permanente medewerking van alle nederlandstalige rechtsfaculteiten en door de samenwerking met Nederland.

In deze tijd, onze tijd, waarin alle juristen klagen over de overproduktie van rechtsregelingen, van veelal twijfelachtige kwaliteit, — waar de crisis van het rechtspreken overduidelijk is, niet alleen door de ontstentenis aan middelen, maar ook door het falen van het beleid en door de toename van het juridicisme, — waar de rechtsleer aarzelt en peilt naar de gewenste en noodzakelijke grondslagen van het recht

en de rechtstaat, tracht het T.P.R. te reageren tegen die negatieve uitzichten van ons hedendaags rechtsleven, door zijn belangstellende lezers te begeleiden in de actuele rechtsleer, door grondige rechtsstudies over steeds nieuwe onderwerpen, door hen de oplossingen van recente rechtspraak te doen kennen in de overzichten van rechtspraak en door hen in te lichten over de inhoud en waarde van de rechtsliteratuur in boekbesprekingen.

Een generatie juristen heeft, zoals M. STORME het zo treffend uitlegde, dit alles beleefd en meegeleefd. Het is al bij al een gelukkige generatie. Wij kwamen eigenlijk na degenen die het mogelijk hebben gemaakt en die het veel moeilijker hadden: het waren degenen die de nederlandse rechts-, bestuurs- en onderwijstaal en cultuur hebben doen herleven. Vanaf 1960 is de volle opgang dan begonnen voor Vlaanderen, economisch, financieel, sociaal, cultureel, politiek en ook juridisch. Exponenten van die opgang en bloei in de rechtswereld zijn de Algemene Practische Rechtsverzameling, het T.P.R., de TWS-Wetboeken en de zovele merkwaardige juridische werken, die de nederlandse rechtswetenschap nu rijk is, en die de evenknie houden met de *Répertoire pratique*, de *Novelles*, de *Revue critique de jurisprudence belge*, *Les codes Larcier* en *Bruylant*, die in onze studententijd de dienst uitmaakten.

Zo durf ik dan ook stellen dat die nederlandse rechtswetenschap in dit land belangrijker is dan de franstalige, niet alleen quantitatief en kwalitatief, maar ook op het stuk van veelzijdigheid en van volledigheid: wij kennen immers nog steeds de franstalige rechtsleer en rechtspraak, wat omgekeerd niet altijd het geval is.

Dat ik als lid van de redactieraad de rol van het T.P.R. zo hoog durf aanslaan, kan wellicht pretentius klinken. Ik durf dat omdat we het werk hebben voortgezet van hen, die de grondvesten hebben gelegd, degenen die nu meer dan ooit grote heren waren, als mensen en als juristen, — onze eerste redactieraad, Professor Jan RONSE, mijn nog steeds betreunde collega proximus en vriend W. DELVA en mijn gewezen Professor, Procureur-Generaal J. MATTHYS, die zovele keren de lustrums van het T.P.R. heeft ingeleid.

Ik durf dat omdat het tijdschrift kan rekenen op zulke schare voortreffelijke medewerkers, die door de jaren heen trouw gebleven zijn en die steeds aangroeit met jonge en briljante juristen. Het Tijdschrift kan ook rekenen op zijn Nederlandse vrienden, op zijn uitgever en zijn abonnees en op zijn redactiesecretaris Mevrouw HERTECANT en haar medewerkers en ook op zijn bescheiden redactieraad.

Maar het T.P.R. zou in zijn dertigste bestaansjaar niet zijn wat het is, zonder zijn permanente directeur Professor M. STORME. Hij was er bij van het begin. Het concept „Tijdschrift voor Privaatrecht” komt van hem. Hij heeft het tot stand gebracht, begeleid in zijn jeugd jaren, de groei en de uitbouw verzekerd en nu in zijn bloei bevestigd.

Marcel STORME heeft veel verwezenlijkt, een rijke professionele loopbaan als professor en advocaat. Hij is zelf een vooraanstaand wetenschappelijk auteur. Maatschappelijk is hij een bewogen en geëngageerd man en burger. Wij kennen hem allemaal als de Voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging en van de Vereniging met de lange naam.

Zijn troetelkind is echter het T.P.R.: elk nummer draagt zijn stempel. Hij waakt over de kwaliteit van de bijdragen, hij zorgt voor de volgorde en het bijhouden van de overzichten van rechtspraak. Sedert dertig jaar zoekt en vindt hij nieuwe medewerkers. Hij heeft steeds nieuwe ideeën om het T.P.R. een nieuwe adem te geven. Van hem komen de ideeën, zoals die van de T.P.R.-prijs, bestemd voor de bekroning van de beste bijdragen van jonge auteurs, de verspreiding van het Tijdschrift naar nieuwe belangstellenden, de nieuwe rubrieken zoals „De Redactie Privaat” waardoor ook de leden van de redactieraad verplicht worden te schrijven. Hij zorgde voor het nieuwe kleedje van het volwassen T.P.R. ... Door hem werd het T.P.R. initiatiefnemer van de „European Review of Private Law”, waardoor onze expansie verder gaat. Er is immers niet alleen Vlaanderen, maar nu ook Europa. Dit zijn de kwaliteiten van de manager Marcel STORME, maar hij is tevens en nog meer de doctrinale bezieler van het tijdschrift. Het tijdschrift moet voor hem de doelstellingen van de rechtsleer permanent nastreven, eensdeels bijdragen tot de totstandkoming van een globale visie op de rechtsorde en derhalve oplossingen voorstellen voor de afzonderlijke problemen die zich stellen in het rechtsleven, anderdeels een prospectieve visie ontwikkelen op de tekortkomingen van die rechtsorde en op de oplossingen die ze moeten wegwerken(1). Die beide noodzakelijke hoedanigheden, manager en mentor zijn verenigd in de persoon van Marcel STORME.

Het is waar: het Tijdschrift is een generatie oud, maar statistisch is tegenwoordig een generatie niet uitgeteld na dertig jaar. We aanvaarden dan ook dat hij denkt aan de toekomst, dat is nog één van zijn opdrachten, maar dan aan de verdere toekomst ... de onmiddellijke

(1) Y. POIRMEUR en A. BERNARD in *Présentation van La Doctrine juridique*; Parijs, PUF, 1993, p. 6.

toekomst van het T.P.R. is nog voor vele jaren, zijn zaak. Voor het T.P.R. geldt niet het gezegde „Never change a winning team” maar wel „Don't change a successfull captain”.

Wij associëren graag bij deze hulde Mevrouw STORME, die vandaag zoals zo vaak onze vergaderingen begeleidt.

DE REDACTIE PRIVAAT

PLEIDOOI VOOR EEN TERUGHOUDENDE RECHTSLEER

De bijdrage van de rechtsleer aan het rechtsvindingsproces is betrekkelijk weinig onderzocht, althans minder dan de bijdrage die wetgeving en rechtspraak daaraan leveren. Dit houdt ongetwijfeld verband met het feit dat de rechtsleer een niet-verbindende rechtsbron is en dat zij, ten aanzien van wetgeving, rechtspraak en rechtspraktijk, slechts een adviserende rol speelt.

Rechtsleer is overigens een verzamelnaam die heel diverse vormen geschriften omvat. Benevens (meer of minder) academische proefschriften en (meer of minder) op de praktijk gerichte hand- en praktijkboeken, zijn er (soms nauwelijks) kortere geschriften, m.n. artikelen, overzichten van rechtspraak, noten onder rechterlijke beslissingen, boekbesprekingen. Een speciale plaats nemen conclusies in die in rechtszaken, meestal voor de hoogste rechtscolleges, door procureurs- of advocaten-generaal worden genomen: een speciale plaats omdat zij een bijzondere vorm van rechtsleer uitmaken, nl. jurisprudentiële rechtsleer, waarin een brug wordt geslagen tussen de doctrine en een concreet rechterlijk geding.

Welke vorm van rechtsleer ook bedoeld is, één zaak staat vast dat is de grote explosie die de rechtsleer, en meer in het bijzonder de nederlandsstalige rechtsleer, in België heeft gekend (de senioren onder ons herinneren zich nog de legendarische overzichten van nederlandsstalige rechtsliteratuur die de niet minder legendarische René Victor telkenjare in het R.W. publiceerde en waarin de toen nog schaarse geschriften de hemel werden ingeprezen). De redenen voor deze explosie zijn talrijk: er zijn veel meer juristen dan vroeger, waardoor het aantal juridische auteurs en lezers navenant is toegenomen, jonge vorsers worden betoelaagd om een proefschrift voor te bereiden, de (talrijke) universiteiten beklemtonen het onderzoek en wedijveren onder elkaar om de beste resultaten voor te leggen („publish or perish”), fel competitieve uitgevers schuimen de markt af op zoek naar steeds nieuwe publikaties. Dankzij de fiscale aftrekbaarheid van professionele kosten zijn (te) dure en (te) talrijke publikaties koopbaar, ingevolge de informatisering van bibliografische gegevens is de toegankelijkheid tot de (titels van) juridische publikaties sterk verhoogd.

Niemand zal het nut van de verwetenschappelijking van het juridisch beroep in twijfel trekken. Ook hier geldt dat overdaad schaadt. Er wordt m.i. op dit ogenblik te veel geschreven (ik heb er zelf duchtig aan mee gedaan). Veel van wat geschreven wordt, is een nutteloze herhaling van wat elders, vaak reeds duidelijker, te boek staat en vindt zijn verantwoording soms alleen in het beleid van concurrerende uitgevers, concurrerende redacties of concurrerende universiteiten om een nieuwe reeks respectievelijk een nieuw tijdschrift of een nieuwe lessencyclus (en bijhorende publikaties, met naambekendheid voor de „editor” en niet voor de auteur zelf) op de markt te brengen. De losbladigheid van bepaalde reeksen werkt slordigheid in de hand (omdat de auteur erop vertrouwt dat hij een te vlug klaarge-maakte tekst bij een eerstvolgende aflevering kan „verbeteren”). Slordige teksten zijn meestal te lange teksten (het is veel moeilijker een korte, goed doordachte tekst te schrijven dan een lange). Heel wat juristen die geen bijzondere aanleg hebben om te schrijven, worden door redacties en uitgevers tot schrijven aangezet. De competitiviteit tussen vorsers leidt tot overdreven originaliteit en een moeilijk taal-gebruik (om toch maar iets nieuws of ietwat anders te schrijven).

Mijn besluit: er is al heel wat gepleit voor terughoudendheid in hoofde van de wetgever (al lijkt de roep naar deregulering verstomd te zijn). Zo ook wordt er regelmatig gepleit voor een terughoudendheid in hoofde van de rechter (marginale toetsing) in een of ander gebied. Is de tijd niet aangebroken voor een ook wat terughoudender opstelling van de rechtsleer, waarbij de voorkeur gaat naar lezenswaardige (en dus niet ellenlange) proefschriften en monografieën die inzicht geven in de grondstructuren van het recht in een bepaald gebied, naar (vastbladige) voor de praktijk nuttige handboeken en monografieën en overzichten van rechtspraak, naar korte en heldere artikelen en jurisprudentienoten met een maximum aan in- en voorlichting en een minimum aan persoonlijke commentaar, met andere woorden naar geschriften die er niet op bedacht zijn de uitgebreide kennis of originaliteit van de auteur uit te stallen maar wel de lezers in hun juridische activiteiten te ondersteunen? Men moet jammer genoeg vaststellen dat het uitgeversbedrijf nu zo gestructureerd is dat voor dergelijke nuttige geschriften minder auteursrechten worden betaald dan voor het verzamelen en reproduceren van wetteksten. De kwantiteit haalt het vaak op de kwaliteit.

W. VAN GERVEN